John Steinbeck

CRIZANTEMELE

EDITURA PENTRU LITERATURA
CLASICĂ ȘI CONTEMPORANĂ
— 2012 —

John Steinbeck

CRIZANTEMELE

THE CHRYSANTHEMUMS — 1937

Traducere de Laura Voinescu-Dupré

EDITURA PENTRU LITERATURA CLASICĂ ŞI CONTEMPORANĂ
— 2012 —

mantie groasă de ceață gri acoperă iarna cerul din Valea Salinas, despărțind-o de restul lumii. Pantele munților erau aşezate ca nişte capace, ceea ce făcea ca valea să pară o mare oală închisă. Pe fundul văii, terenul era arat de pluguri cu brazde adânci ce scoteau în evidență pământul negru strălucitor ca de metal lustruit. Fermele piemontane, din Valea Salinas, aveau câmpurile din mirişte galbenă ce păreau să fie scăldate în soarele palid şi rece, dar nu era soare în vale acum în decembrie. Pletele din salcie groasă străjuiau malurile râului cu frunzele lor ascuțite şi galbene.

Era un moment de linişte şi de aşteptare. Aerul era rece şi aspru. Un vânt uşor adia din sud-vest, astfel încât agricultorii sperau la o ploaie bună aşteptată de mult timp, dar ceața şi ploaia nu merg împreună.

Peste râu, la ferma lui Henry Allen nu a era nimic deosebit de făcut, fânul fusese tăiat şi

depozitat şi livezile culese aşteptau ploaia profundă atunci când ar binevoi să vină. Vitele care păşteau de obicei pe pantele mari au fost coborâte şi adăpostite în staule.

Elisa Allen, care lucra în grădina ei de flori, s-a uitat în curte şi l-a văzut pe Henry, soţul ei, vorbind cu doi bărbaţi în salopete. Toţi trei stăteau călare pe capota unui tractor, cu faţa întoarsă spre un mic Ford. Fumau din ţigară şi sporovăiau între ei.

Elisa i-a privit pentru o clipă şi apoi s-a întors la munca ei. Avea treizeci şi cinci de ani, faţa ei era slabă şi puternică, iar privirea ei era la fel de clară ca apa. Silueta îi era ascunsă de costumul de grădinărit, o pălărie neagră bărbătească, trasă în jos peste ochi, purta galoşi peste pantofi, o rochie înflorată aproape complet acoperită de un şorţ mare din catifea cu patru buzunare mari în care ţinea foarfeca, spatula, cosorul şi ţăruşul cu care lucra. Ea purta mănuşi din piele pentru a-i proteja mâinile în timp ce lucra.

Ea tundea tulpinile de crizanteme, cu o pereche de foarfece scurtă şi puternică. Se uita, spre cei de pe tractor din când în când. Faţa ei era dârză şi matură şi frumoasă, chiar şi când lucra cu foarfeca, emana tenacitate şi părea o femeie foarte puternică. Tulpinile de crizanteme păreau prea mici şi uşoare pentru energia ei.

Cu spatele mănuşii ea a măturat o şuviţă de păr cei căzuse peste ochi. Pe obrazul ei a rămas o pată de pământ. În spatele ei se afla ferma cu casa

elegantă, albă, cu muşcate roşii plantate în jgheaburi ce înjurau veranda la fel de mare ca şi ferestrele. Era o casă aranjată, cum greu ai fi găsit alta, cu ferestrele lustruite, precum şi un covor curat folosit ca ştergător, aşezat pe treptele din față.

Elisa a aruncat o altă privire spre şopronul tractorului. Străinii se străduiau să pornească Fordul lor. Ea şi-a tras mai puternic o mănuşă peste degetele puternice, aducând noile răsaduri de crizanteme, care urmau să înlocuiască rădăcinile vechi. Ea a răsfirat frunzele şi se uită în jos printre tulpinile ce începuseră să se usuce. Ea căuta păduchi pe tulpini, gândaci sau melci sau larve. Degetele ei îndemânatice distrugea dăunătorii înainte de a se apuca efectiv de lucru.

Elisa a tresărit la sunetul vocii soțului ei. El venise pe nesimțite, şi s-a aplecat peste gardul de sârmă care proteja grădină de flori de bovine şi câini şi pui.

— Uite din nou, a spus el, te aşteaptă o nouă recoltă bună.

Elisa şi-a îndreptat spatele şi a tras din nou de mănuşa de grădinărit.

— Da. Va fi o recoltă bună în anul care vine.

În tonul ei şi pe fața ei se simțea un pic satisfacție.

— Te pricepi la ele, a observat Henry. Unele dintre aceste crizanteme galbene ce le-ai avut în acest an au avut inflorescența de peste zece

centimetri. Ar trebui să lucrezi în livadă şi vom recolta nişte mere mari.

Ochii ei s-au ascuțit.

— Poate aş putea de asemenea s-o fac. Am un dar să fac lucrurile ca lumea. Şi mama mea a avut. Ea putea planta orice în pământ şi acestea creşteau. Ea spunea că trebuie să ai în mâini darul plantatului, ca să ştii cum să-l faci.

— Ei bine, sigur că funcționează cu florile, a spus el.

— Henry, cine erau acei oameni cu care vorbeai?

— De ce, sigur, de asta am venit să-ți spun. Ei erau de la Compania Carne din Vest. Am vândut cele treizeci de capete de boi, cei de trei ani. Voi lua aproape de prețul meu, cu siguranță.

— Bine, a spus ea. Te felicit.

— Şi m-am gândit, a continuat el, m-am gândit, cum e sâmbătă după-amiază, şi am putea merge în Salinas pentru a lua cina la un restaurant, iar apoi să mergem la un spectacol de film, pentru a sărbători, nu vrei.

— Bine, a repetat ea. Oh, da. Asta va fi bine.

Henry a rostit pe un ton glumeț:

— În seara asta sunt şi lupte. Nu ți-ar place să mergi la lupte?

— Oh, nu, a spus ea cu sufletul la gură. Nu, nu vreau la lupte.

— Doar te-am păcălit, Elisa. Vom merge la un film. Să vedem. E două, acum. Am de gând să-l iau

pe Scotty şi să aducem în jos boii din deal. O să ne ia poate două ore. Vom merge în oraş aproximativ pe la cinci şi luăm cina la Hotel Cominos. Îți place aşa?

— Bineînțeles că o să-mi placă. E bine să mănânci departe de casă.

— Bine, atunci. Mă duc să iau o pereche de cai.

Ea a spus:

— Voi avea o mulțime de crizanteme de transplant în acest timp, cred.

Ea l-a auzit pe soțul ei strigându-l pe Scotty, care ieşi din hambar. Şi un pic mai târziu, ea i-a văzut pe cei doi mergând în sus pe dealul galben pal, în căutarea boilor.

Ea a luat o tavă pătrată cu nisip unde păstrase rădăcinile de crizanteme. Cu o spatulă ea întoarse solul de câteva ori, apoi îl netezi şi-l mângâie ferm. Apoi, ea a săpat zece şanțuri paralele pentru a planta răsadurile. Apoi, de pe tavă lua o crizantemă cu muguri mici clari, apoi cu foarfeca ei decupa fiecare frunză şi o punea în ordine, pe un movilă mică.

Un scârțâit de roți şi tropot de copite s-a auzit de pe drum. Elisa s-a uitat într-acolo. A fugit spre drumul de țară de lângă sălciile dese şi „pădurea" de bumbac, care mărgineau râul. Pe acest drum venea un vehicul curios, curios construit. Era un vechi vagon cu coviltir acoperit cu o pânză ruptă şi rogojini din iarbă de prerie. Acesta era tras de un cal

bătrân de o culoare ciudată, a amestecătură de gri-alb-negru, ce aducea cu culoarea untului. Un bărbat înalt cu barba ca o mirişte era aşezat pe capră şi conducea atelajul care abia se târa. Sub vagon, între roțile din spate mergea cu limba scoasă o corcitură de câine slab şi sprinten. Pe pânză erau pictate, cu litere stângace, strâmbe cuvintele: *„Oale, tigăi, cuțite, foarfeci, maşini tuns gazonul, REPARĂM”. „La două rânduri de articole, reduceri importante.”* Vopseaua neagră se scursese în puncte mici ascuțite sub fiecare literă.

Elisa, s-a ghemuit la pământ, urmărea cu atenție toată nebunia, aştepta ca vagonul să treacă. Dar nu a trecut. S-a oprit pe drumul agricol din fața casei sale, roțile strâmbe şi vechi au scos un sunet strident şi au guițat. Câinele sprinten a țâşnit dintre roți şi a fugit înainte. Instantaneu doi ciobăneşti de la fermă au zburat spre el. Apoi, toți trei s-au oprit, şi cu cozile rigide şi tremurânde, cu picioarele drept încordate, cu demnitate de ambasador, au încercuit încet, adulmecând pe străin. Caravana a tras până la gardul de sârmă al Elisei şi s-a oprit. Acum câinele nou venit, constatând inferioritatea numerică, a coborât coada lui şi s-a retras sub vagon cu urechile ridicate şi mârâind din dinți.

Omul de pe capra vagonului a strigat:

— Ăsta e un câine rău, când *începe* o luptă atunci nu-l mai poți opri.

Elisa a râs.

— Văd că este. Şi cât durează, în general, o luptă *începută*?

Omul a prins râsul ei şi a adăugat cu poftă:

— Uneori, săptămâni şi săptămâni, a spus el. El a coborât țeapăn de pe capră, călcând pe roată. Calul începuse să pască florile din şanț.

Elisa a văzut că el era un bărbat foarte înalt. Deşi părul şi barba erau grizonate, el nu arăta bătrân. Purta un costum negru încrețit şi murdar cu unsoare. Râsetul au dispărut de pa fața lui şi ochii nu au mai sclipit din momentul când a încetat râsul. Ochii lui erau întunecați, plini de visare, specifici ochilor căruțaşilor şi marinarilor. Mâinile lui, ce se odihneau pe gardul de sârmă, erau bătătorite şi crăpate, şi fiecare crăpătură era o linie neagră. El şi-a scos pălăria ponosită.

— Sunt în general drumuri neamenajate, doamna mea, a spus el. Oare acest drum murdar duce peste dincolo de râu spre Los Angeles?

Elisa s-a ridicat şi a băgat foarfeca groasă în buzunarul şorțului.

— Ei bine, da, o face, dar şerpuieşte în jurul văii şi apoi pe vadul râului. Nu cred că echipajul tău ar putea trage prin nisip.

El a răspuns cu o uşoară asperitate:

— Ar putea să te surprindă ceea ce poate trage această fiară.

— Când *începe*? a întrebat ea.

El a zâmbit pentru o secundă:

— Da. Când *începe*.

— Ei bine, a spus Elisa, cred că vei economisi timp dacă te întorci la Salinas şi urmezi drumul de acolo.

El a tras cu un deget mare în jos de sârma gardului şi a făcut-o să cânte.

— Eu nu am nici o grabă, doamnă. Mă duc la Seattle, la San Diego şi înapoi în fiecare an. Am tot timpul. Aproximativ şase luni în fiecare direcție. M-aş bucura totuşi ca vremea să fie frumoasă.

Elisa şi-a scos mănuşile şi le îndesă în buzunarul şorțului lângă foarfecele. Ea a privit pe sub borul pălăriei omului, urmărind fugitiv firele de păr cărunte.

— Asta sună ca un vis frumos, ca o modalitate de a trăi, a spus ea.

El s-a aplecat confidențial peste gard.

— Poate că ați observat scrisul de pe vagon doamna mea. Repar oale şi ascut cuțite şi foarfece. Ai oricare din aceste lucruri de făcut?

— Oh, nu, a spus ea repede. Nimic de genul ăsta. Ochii ei s-a întărit cu rezistență.

— Foarfecele sunt cel mai greu de ascuțit a explicat el. Cei mai mulți oameni doar strică foarfecele când încearcă să le ascută, dar eu ştiu cum. Am un instrument special. E un fel de roată mică, şi am patentat-o. Nu greşesc niciodată

— Nu! Foarfecele mele sunt ascuțite.

— Bine, atunci, o oală, a continuat el cu sinceritate, un vas îndoit, sau un vas cu o gaură. Eu

îl pot face ca nou, astfel încât să nu trebuiască să cumperi altul nou. Asta e o economie pentru tine.

— Nu, a spus ea scurt. Eu îți spun că nu am nimic de genul acesta, pentru ca tu să faci.

Fața lui a căzut într-o tristețe exagerată. Vocea lui a luat nuanță plângăcioasă.

— Nu am avut nimic de făcut azi. Poate că nu voi avea nici cină în seara asta. Tu vezi că sunt în afara drumului meu regulat. Oamenii de pe drumul curent de la Seattle la San Diego mă ştiu. Ei adună lucrurile lor pentru mine ca să le ascut pentru că ei ştiu că le fac atât de bune şi le salveaz banii.

— Îmi pare rău, a spus nervos Elisa. Nu am nimic pentru tine să faci.

Ochii lui s-au întors de la fața ei şi s-au îndreptat spre grădină. El a descoperit stratul de crizanteme la care ea lucra.

— Ce sunt plantele acelea, doamnă?

Iritarea şi rezistența s-au topit pe fața Elisei.

— Oh, acelea sunt crizanteme gigant, albe şi galbene. Le-am cultivat în fiecare an, sunt mai mari decât cele obişnuite.

— Un fel de flori cu tulpină lungă? Se pare că norul de ceață le colorează rapid, a constatat el.

— Ai dreptate. Ce mod frumos de a le descrie!

— Ele miros cam urât până când te obişnuieşti cu ele, a spus el.

— E un miros amar bun, a replicat ea, nu-i urât deloc.

El a schimbat tonul său rapid.

— Îmi place mirosul lor.

— Am avut zece straturi care au înflorit în acest an, a spus ea.

Omul s-a aplecat mai mult peste gard.

— Iată-te. Ştiu o doamnă pe drumul meu, care are cea mai frumoasă grădină din câte am văzut vreodată. Are aproape orice fel de floare, dar nu crizanteme. Ultima dată când i-am reparat o cadă de cupru (este o muncă grea, dar eu o fac bine), mi-a spus: „Dacă vezi vreodată în drumul tău nişte crizanteme frumoase aş vrea să încerci să obții câteva semințe pentru mine. Asta e ceea ce mi-a spus."

Ochii Elisa au intrat în alertă.

— Ea nu prea cunoaşte prea multe despre crizanteme. Există posibilitatea de a le cultiva din semințe, dar e mult mai uşor din răsadurile mici pe care le vezi acolo.

— Oh! a spus el. Eu nu pot să le iau pentru ea, atunci.

— De nu poți? i-a răspuns Elisa. Pot să pun câteva într-o oală cu nisip umed, şi le poți purta cu tine. Vor prinde rădăcini în oală, dacă le păstrezi umede. Şi apoi ea le poate transplanta.

— Ea ar dori să aibă câteva, doamnă. Tu spui că sunt cele mai frumoase?

— Frumoase, a spus ea. Oh, foarte frumoase!

Ochii ei străluceau. Ea a scos pălăria ponosită şi a scuturat parul ei închis la culoare.

— Le voi pune într-un ghiveci, şi le poți lua chiar cu tine. Vino în curte.

În timp ce omul a trecut peste gard, Elisa a fugit emoționată de-a lungul aleii spre spatele casei. Ea a revenit ducând o oală mare roşie. Mănuşile au fost uitate acum. Ea a îngenuncheat pe pământul de lângă tava cu răsaduri şi a săpat nisipul cu degetele ei pe care l-a turnat apoi în oală. Apoi, ea a luat o grămăjoară de lăstari gata pregătiți, cu degetele ei puternice ea i-a presat în nisip şi apoi a compactat nisipul din jur cu degetele ei. Omul se apleca deasupra ei.

— Am să-ți spun cum să faci, a spus ea. Îți vei aminti, încât să poți spune doamnei?

— Da, voi încerca să-mi amintesc.

— Ei bine, uite. Acestea vor prinde rădăcini în aproximativ o lună. Apoi, trebuie să crească cam *un picior*[1] deasupra pământului. Ea trebuie să verifice periodic acest lucru. Vor creste rapid şi înalte. Reține acum acest lucru. În luna iulie spune-i să le taie, la aproximativ opt centimetri de la sol.

— Înainte să înflorească? a întrebat el.

---

[1] Un *picior*, în limba engleză *foot*, plural *feet*, prescurtat *ft*, este o unitate de măsură pentru lungime din cadrul sistemului anglo-saxon, având valoarea egală cu 12 inches (1 inch = 25,4 mm). Echivalentul în Sistemul Internaţional al unui picior este :

1 ft = 304,8 mm = 30,48 cm = 0,3048 m. (N. T.)

— Da, înainte ca ele să înflorească. Fața ei s-a contractat cu nerăbdare. Ele vor creşte imediat din nou. În ultima săptămână din septembrie, vor începe să crească muguri.

Ea s-a oprit şi părea nedumerită.

— Când înmuguresc trebuie să aibă mare grijă, a spus ea ezitând. Nu ştiu cum să-ți spun.

S-a uitat adânc în ochii lui, cercetător. Gura se deschisă un pic, şi ea încerca să se facă ascultată.

— Voi încerca să-ți explic, a spus ea. Ai auzit vreodată de selectarea manuală a plantelor?

— Nu pot spune că am auzit, doamnă.

— Ei bine, eu pot să-ți arăt doar cum se face. Ei bine, atunci când selectezi mugurii pe care nu-i doreşti, apuci mugurul de dedesubt, cu vârful degetelor. Ai mare grijă la degete tale. Ele sunt foarte sensibile. Doar cu ele poți simți cum este. Ele simt şi aleg mugurii. Ele nu trebuie să facă vreo greşeală. Sunt ele şi plantele. Nu vezi? Degetele şi plantele. Le poți simți, pune brațul tău aici. Ele ştiu. Ele nu fac o greşeală. Poți să simți. Când eşti aşa nu poți face nimic greşit. Ai văzut asta? Poți să înțelegi asta?

Ea era în genunchi pe pământ, se uită în sus la el. Pieptul ei s-a umflat cu pasiune.

Ochii bărbatului au sclipit. El s-a uitat în jur inconştient.

— Poate că ştiu, a spus el. Uneori, noaptea în vagonul de acolo…

Vocea Elisei era răguşită. Ea s-a desprins pe el.

— N-am trăit ca şi tine, dar eu ştiu ce vrei să spui. Atunci când este întuneric noapte, stelele sunt în vârful cerului, şi e linişte. Atunci, se ridică şi creste! Fiecare colț de stea de pe cer te conduce mintal spre un corp ca al tău. E ca şi cum ar fi... Calde şi ascuțite şi minunate...

Ea s-a întors cum era îngenunchiată, mâna ei s-a întins spre picioarele în pantaloni negri unsuroşi. Iar degetele ei au atins ezitând stofa. Apoi mâna a scăzut la pământ. Ea s-a ghemuit ca un câine linguşitor.

El a spus:

— E frumos, cum ai spus. Numai atunci când ai ceva la cină, nu-i aşa?

S-a ridicat apoi, foarte dreaptă, iar fața ei era cuprinsă de ruşine. Ea a ridicat ghiveciul şi i l-a pus uşor în brațe.

— Uite aici. Pune-l în vagon, pe capră, ca să-l poți viziona. Poate voi găsi ceva de muncă pentru tine.

În partea din spate a casei a căutat într-o grămadă de hârburi şi a găsit două cazane vechi şi ponosite din aluminiu. Ea le-a adus şi i le-a dat lui.

— Vezi aici, poate le poți repara.

Maniera lui s-a schimbat. El a devenit profesionist.

— Bine, le pot repara şi le voi face ca noi.

În partea din spate a vagonului, el montat o mică nicovală, şi dintr-o cutie mare cu scule a scos un ciocan. Elisa a ieşit pe poarta odată cu el şi în

timp ce el lucra se uita cum loveşte cu ciocanul în cazane. Fălcile lui se umflau trăgând siguranță şi cunoaştere. La partea dificilă a lucrării el şi-a supt buza lui subțire.

— Tu dormi chiar în vagon? l-a întrebat Elisa.

— Chiar în vagon, doamnă. Pe ploaie sau pe arşiță sunt uscat ca o vaca acolo.

— Trebuie să fie frumos, a spus ea. Trebuie să fie foarte frumos. Aş vrea ca şi femeile să poată face astfel de lucruri.

— Nu este drept ca în viață totul să fie făcut de femei.

Buza superioara i s-a ridicat un pic, arătându-şi dinții.

— De unde ştii? Cum poți să spui asta? a spus ea.

— Nu ştiu, doamnă, a protestat el. Desigur, nu ştiu. Acum, aici sunt cazanele tale, făcute. Nu trebuie să mai cumperi altele noi.

— Cât costă?

— Oh, face cincizeci de cenți. Eu păstrez prețurile mele şi munca mea bună. De aceea toți clienții sunt mulțumiți în susul şi în josul şoselei.

Elisa a adus o monedă de cincizeci de cenți din casă şi a lăsat-o în mâna lui.

— S-ar putea să fii surprins de a avea un rival de ceva timp. Pot să ascut foarfece, de asemenea. Şi eu pot bate cu ciocanul şi îndrepta ghivecele mici. Ți-aş putea arăta ceea ce o femeie poate face.

El a pus ciocanul înapoi în cutia cu scule şi a băgat nicovala mică în vagon.

— Ar fi o viaţă singuratică pentru o femeie, doamnă, şi o viaţă searbădă, de asemenea, ca animalele însingurate în vagon toată noaptea.

El a urcat pe capra vagonului, el mângâie cu o mână crupa calului său. El s-a aşezat cât mai comod pe capră şi a luat frâiele.

— Mulţumesc pentru sfat, doamnă, a spus el. Voi face cum mi-ai spus, mă întorc şi ţin drumul spre Salinas.

— Era să uit, este mult până acolo, ţine nişte nisip umed.

— Nisip, doamnă? ...Nisip?

— Oh, sigur. Îl vei sune în jurul crizantemelor.

— Sigur că da! Hai Clucked! Să mergem!

Şi au pornit, mângâind cu biciul coama calului. Câinele corcitură şi-a luat locul între roţile din spate. Vagonului se întoarse şi s-a târât înapoi pe drumul pe care a venit, de-a lungul râului.

Elisa stătea în faţa gardului de sârmă şi se uita la progresul lent al caravanei. Umerii îi ţinea drepţi, capul dat pe spate, cu ochii pe jumătate închişi, astfel urmărea scena cu un zâmbet vag. Buzele ei s-au mişcat în tăcere, rostind cuvintele:

— La revedere, la revedere!

Apoi a şoptit:

— Să ai parte de un drum luminos! Şi o viaţă strălucitoare!

Sunetul şoaptei ei a speriat-o. Clătină uşor din cap şi privi în jur să vadă dacă cineva a ascultat-o. Numai câinii au auzit-o. Ei au ridicat capetele lor din praful în care dormeau, şi-au întins bărbia spre ea şi au adormit din nou. Elisa s-a întors şi a fugit în grabă în casă.

În bucătărie s-a dus la sobă şi a umplut un cazan cu apă. A aşteptat ca apa să se încălzească şi apoi a dus cazanul în baie. Şi-a scos hainele murdare şi le-a aruncat într-un colț. Şi apoi ea se spălă cu un săpun mic pe picioare şi coapse, îşi frecă cu piatra ponce spinarea şi pieptul şi brațele, până când pielea ei era zgâriată şi roşie. Atunci când ea se usca stătea în fața unei oglinzi, în dormitor, şi se uită la trupul ei. Şi-a încordat stomacul şi a scos în afară pieptul ei. S-a întors şi s-a uitat peste umăr, la spatele ei.

După un timp, a început să se îmbrace, încet. Şi-a pus lenjerie nouă şi ciorapii cei mai frumoşi, apoi rochia de duminică ca un simbol al frumusețea ei. Şi-a aranjat cu grijă părul, creionând sprâncenele şi a dat cu *rouge* pe buzele ei.

Înainte să fi terminat s-a auzit tropot de copite şi strigăte lui Henry şi a ajutorul lui, în timp ce conduceau boii în țarc. A auzit trântindu-se poarta şi ea s-a pregătit pentru sosirea lui Henry.

Au răsunat paşi pe verandă. El a intrat şi a strigat:

— Elisa, unde eşti?

— În camera mea, mă îmbrac. Eu nu sunt gata. Mai e apă caldă pentru baie. Grăbeşte-te, se face târziu.

Când a auzit bălăceala din baie, Elisa a pus costumul lui de culoare închisă pe pat, şi cămaşa şi cravata şi şosetele alături. A aşezat pantofii lui lustruiți pe podeaua de lângă pat. Apoi a mers în pridvor şi s-a aşezat afectată şi țeapănă pe trepte. A privit spre malul râului unde coroanele sălciilor erau încă galbene cu frunzele mate, astfel încât, prin ceața gri pătrundea o bandă subțire de soare. Aceasta era singura culoare în după-amiaza gri. A stat nemişcată o lungă perioadă de timp. Ochii ei clipeau rar.

Henry a ieşit trântind uşa, împingând cravata în interiorul vestei ce o purta. Fața Elisei a tresărit stânjenită. Henry s-a oprit scurt şi se uită la ea.

— Uite ce, Elisa, arăți aşa de *frumoasă*!

— Chiar aşa? Crezi că arăt bine? Ce vrei să spui prin *frumoasă*?

Henry s-a aventurat mai departe.

— Nu ştiu. Adică arăți altfel, *puternică* şi *fericită*.

— Sunt *puternică*? Da, *puternică*. Ce vrei să spui prin *puternică*?

El a privit-o uluit.

— Tu joci un fel de joc, a spus el neputincios. E un fel de joc. Arăți destul de *puternică* pentru a strivi un vițel cu genunchii, destul de *fericită* să-l mănânci ca un pepene.

Pentru o secundă ea şi-a pierdut rigiditatea.

— Henry! Nu vorbi aşa. Nu ştii ce ai spus. S-a ridicat de pe trepte... *Sunt puternică*, s-a lăudat ea. *N-am ştiut înainte de cât de puternică sunt.*

Henry a privit în jos spre şopronul tractorului, şi atunci când el şi-a reîntors privirea la ea a auzit-o spunând:

— Nu aduci maşina? Mai întâi îți aduc haina.

Elisa a intrat în casă. A auzit poarta deschizându-se şi zgomotul motorului, iar apoi i-a luat o lungă perioadă de timp să-şi pună pălăria. Şi-a tras-o pe cap şi a apăsat-o. Când Henry ambala motorul a alunecat în haina ei şi a ieşit.

Roadster-ul mic a trecut peste şanțul drumului plin cu apă murdară de râu. Doi pescăruşi îşi fluturau puternic aripile deasupra sălcilor şi au plonjat în albia râului.

Departe pe drum Elisa a văzut un fir de praf întunecat. Ştia.

A încercat să nu se uite pe drum, dar ochii nu au ascultat-o. A şoptit cu tristețe: „El s-ar putea să le fi aruncat pe drum. Asta nu ar fi o problemă mare, nu foarte mare. Dar el a ținut oala, a sperat ea. A trebuit să țină oala. De aceea, el nu le-ar putea obține de pe drum.”

Roadster-ul a urmat o curbă şi ea a văzut caravana înaintea lor. Şi-a întors fața spre soțul ei, astfel ea nu mai putea vedea vagonul şi echipajul nepotrivit când maşina lor i-a depăşit.

După un moment i-au lăsat în urmă. Lucru a fost făcut. Nu se uită înapoi. A spus cu voce tare, pentru a acoperi zgomotul motorului:

— Seara asta va fi bine, în seara asta, va fi o cină bună.

— Acum te-ai schimbat din nou, se plânse Henry. El a luat o mână de pe volan şi a bătând-o uşor pe genunchi, îi spuse:

— Ar trebui să te gândeşti ce luăm la cină. Ar fi bine pentru amândoi. Am plecat atât de târziu de la fermă.

— Henry, a întrebat ea, am putea avea vin la cina?

— Sigur că am putea. Spune! Asta va fi bine.

Ea a fost tăcut o vreme, apoi a spus:

— Henry, la acele lupte, oamenii se rănesc foarte mult?

— Uneori, un pic, nu de multe ori. De ce?

— Ei bine, am citit cum îşi sparg nasul, şi cum curge sânge în jos pe piepturile lor. Am citit cum mănuşile de luptă sunt grele şi ude cu sânge.

Henry se uită întrebător la ea.

— Ce s-a întâmplat, Elisa? Nu ştiam că ai citit lucruri de genul ăsta

El a oprit maşina într-o parcare din dreptul podului peste râul Salinas.

— Femeile merg vreodată la lupte? a întrebat ea.

— Oh, sigur, unele. Care e problema, Elisa? Vrei să mergi? Nu cred că ți-ar plăcea, dar te voi lua, dacă chiar vrei să mergi.

Ea s-a relaxat fără vlagă pe scaun.

— Oh, nu. Nu, nu vreau să merg. Sunt sigură că nu. Fața ei s-a întors spre el.

— Va fi suficient dacă vom putem avea vin. Aceasta va fi o mulțumire

Ea şi-a ridicat gulerul de la haină, astfel încât el să nu poată vedea plânsul slab, ca a unei femei bătrâne.

Exemplar gratuït